

**OROSZ LEVÉLTÁRI DOKUMENTUMOK ÁTADÁSA MAGYARORSZÁGNAK
600 EZER, SZOVJET FOGOLYTÁBROKBAN RABOSKODÓ MAGYAR KARTONJAINAK
ÁTADÁSA- sajtóbejelentés**

Budapest, 2019.10.14., Országház

TARTALOM

HÁTTÉRELEMZÉSEK, - BESZÉLGETÉSEK

[M5 Ez itt a kérdés...- 2019.10.24.](#) (videó)

[InfoRádió, Aréna- 2019.10.23.](#) (videó, szöveg)

[Magyar Demokrata- 2019.10.24.](#) (szöveg)

[M1 Ma reggel... - 2019.10.17.](#) (videó, szöveg)

[Kossuth Rádió, A nap kérdése – 2019.10.16.](#) (hangfelvétel, szöveg)

[Kossuth Rádió, Jó reggelt, Magyarország! – 2019.10.17.](#) (hangfelvétel, szöveg)

[Karc FM, Hangoló - 2019.10.18.](#) (hangfelvétel, szöveg)

[Pesti Srácok – 2019.10.15.](#) (szöveg)

[RTL Híradó Esti kiadás - 2019.10.16.](#) (videó, szöveg)

[Újkor.hu – 2019.10.15.](#) (szöveg)

TUDÓSÍTÁSOK A SAJTÓBEJELENTÉSRŐL

[Híradó.hu/MTI – 2019.10.14.](#) (szöveg)

[Hír TV – 2019.10.14.](#) (videó)

[M5 Kulturális Híradó - 2019.10.14.](#) (videó)

[Honvedelem.hu – 2019.10.14.](#) (szöveg és videó)

[magyarhirlap.hu - 2019.10.14. - Szerző MTI/MH](#) (szöveg)

HÁTTÉRELEMZÉSEK, - BESZÉLGETÉSEK

M5 Ez itt a kérdés...- 2019.10.24.

A műsor vendége:

Földváryné Kiss Réka, a Nemzeti Emlékezet Bizottságának (NEB) elnöke, az Orosz–Magyar Levéltári Vegyesbizottság tagja,

Szabó Csaba, a Magyar Nemzeti Levéltár (MNL) főigazgatója, az Orosz–Magyar Levéltári Vegyesbizottság társelnöke,

Kovács Vilmos ezredes, a HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum parancsnoka.

Az adás megtekinthető: <https://mediaklikk.hu/video/ez-itt-a-kerdes-2019-10-24-i-adas/?fbclid=IwAR3IA3s5h7AINFWzBc0eYUnjJTIX8ur4D8Z0SQ7W1ideTw0pbbuElQa0sp0>

*

InfoRádió, Aréna- 2019.10.23.

A műsor vendége: Földváryné Kiss Réka, a Nemzeti Emlékezet Bizottságának elnöke.

Műsorvezető Exterde Tibor.

A műsor fontosabb gondolatai, valamint a teljes beszélgetés felvétele:

<https://infostart.hu/belfold/2019/10/24/az-56-os-megtorloiteletek-utan-most-jonnek-a-korabbi-idoszak-torvenyserto-perei>

1945 és 1989 között 1220 embert végeztek ki Magyarországon, ám ezekről a perekről nincs átfogó nyilvántartás – mondta az InfoRádióban Földváryné Kiss Réka, a Nemzeti Emlékezet Bizottságának elnöke, aki a Szovjetunióba elhurcolt sok százezer magyar hadifogolyról érkező információkra is kitért az Aréna műsorában.

Az 1956-os forradalmat és szabadságharcot követő megtorlóítéletek feldolgozása után, most az 1945 és 1956 közötti időszak törvénytörő pereire fókuszál a Nemzeti Emlékezet Bizottsága, mondta az InfoRádió Aréna című műsorában a szervezet elnöke.

„Amikor elkezdünk az úgymond nagyidős perekkel foglalkozni, tehát azoknak az embereknek az ügyeivel, akiket nem végeztek ki, de életfogytiglanra, vagy legalább 10 évnél hosszabb börtönbüntetésre ítélték – ez több mint ezer ember –, megint csak egy nagyobb, sokszor alig kutatott, meg nem forgatott iratanyagba botlottunk. Ha a reflektorfénybe került '56-os ügyek részleteibe megyünk, és az egyedi esetekre koncentrálnak, az látható, hogy utóbbiak nem voltak feldolgozva. Ennek tükrében nagyon jó kérdés, hogy mi a helyzet a sokkal nehezebben kutatható '56 előtti anyagokkal – mutatott rá Földváryné Kiss Réka. Tulajdonképpen azt sem tudjuk pontosan, hogy hány embert végeztek ki 1945 után Magyarországon – tette hozzá.

Ez nemcsak a politikai ügyekben kivégzettekre igaz, hangsúlyozta a Nemzeti Emlékezet Bizottságának elnöke. Elmondása szerint 1945 és 1989 között 1220 embert végeztek ki Magyarországon, köztük politikai és köztörvényes elítélteket, valamint nagyjából 300 háborús és népellenes büntetett elkövetőt. Földváryné Kiss Réka megjegyezte, egyes köztörvényesekről nem lehet biztosan tudni, hogy valóban azok voltak-e, ahogyan a háborús és népellenes elítéltek esetében is felmerül, hogy csak a kommunista hatalomátvétel sütötte rájuk a bélyeget.

A Nemzeti Emlékezet Bizottságának elnöke hozzátette, néha a nagy ügyeknek sincs meg az iratanyaga. Példaként említette, hogy "volt egy koncepció per, a Húsért-ügy, aminek az iratanyagát, az ítélet egy részét a Magyar Rádió Központi Irattárában

találták meg". A szakember hangsúlyozta: 30 évvel a rendszerváltozás után nincs egy olyan megbízható nyilvántartás, amelyből kiderülne, hogy a legfontosabb törvénysértő ügyekben kit, mikor, miért ítélték el, mi lett a sorsa, hova temették el, és kik voltak azok, akik a bitófára juttatták ezeket az embereket.

Ucsetnoje gyelo

Földváryné Kiss Réka arról is beszélt az Arénában, hogy az Oroszországból érkező, több mint 600 ezer magyar hadifogoly adatait tartalmazó kartonok még mindig nem adnak teljes képet a második világháború utáni málenkij robot magyar veszteségeiről. Mint arról az Infostart beszámolt, nagyjából 600 ezer, a második világháborúban szovjet táborokba került magyar fogoly azonosítókartonját veszi át a levéltár. A rendszerváltás óta ilyen mennyiségű információt még sosem adott át Oroszország.

„Tudjuk azt, hogy nagyon sok fogolyként elhurcolt magyar nem is jutott el a szovjet táborokba, legalább kétezer különböző táborban őriztek magyarokat. Már a bevagonírozás során is borzalmas körülmények voltak, a tranzittáborokban folyamatos volt a járvány, az alultápláltság, nagyon sokan meghaltak, akikről nem vezettek nyilvántartást. Sajnos azt kell, hogy mondjam, vannak olyan életek vagy halálok, amelyekről nincsen semmifajta írásbeli feljegyzés, csak az emberi emlékezet, a rabtársaknak az emlékezete őrizhetett meg adatot" – fogalmazott Földváryné Kiss Réka.

A táborokba kerültek és a róluk készült kartonok adatai, összevetve a magyar adatokkal, jóval pontosabb képet adhatnak az eddig ismertnél. „A kartonokon 18 kérdőpont van, amit nem mindig töltöttek ki maradéktalanul. Szerepel közöttük a név, a születési azonosító adatok, az apja neve, benne van, hogy mikor került fogságba, hogy katona volt-e, vagy civil. Időnként a vallási mezőt is kitöltötték. Nagyon fontos, hogy benne van, ha meghalt, akkor melyik táborban halt meg, és még van egy nagyon fontos adat, ez pedig maga a kartonnak a száma." Ez a szám arra utal, hogy az adott

embernek volt egy személyi dossziéja is, tette hozzá a Nemzeti Emlékezet Bizottságának elnöke.

„Egy úgynevezett ucsetnoje gyelo (a személyi adatlap neve oroszul – szerk. megj.), amibe az egyéb adatokat vezették. Tehát az egészségügyi adatokat, ha netán kórházi ápolásra szorult és kapott, vagy esetleg fegyelmi ügyre vonatkozókat. Illetve egyéb, magánjellegű dolgokat is ezekben a dossziékban tároltak. Ezek pedig megvannak még az orosz levéltárakban, úgyhogy – az osztrák mintát követve –, ha a családtag további adatokat szeretne megtudni a felmenőjéről, akkor erre a számra hivatkozva lehet rákérdezni az orosz levéltáraknál, hogy vajon van-e ucsetnoje gyelo a birtokukban.”

A 6 millióból kiválogatott több mint 600 ezer magyar karton a tervek szerint a feldolgozást követően, néhány év múlva válik bárki számára kereshetővé.

Honlap

Az 1999-ben átadott személyi kartonok adatai hozzáférhetőek a www.katonakagulagon.hu oldalon. Az adatbázis az eredeti okmányok pontatlansága, valamint a fordítói, továbbá a történelmi szakmai munka során felmerült kérdések részbeni megoldatlansága miatt nem lehet tökéletes. Ezért a hozzátartozók, leszármazottak segítsége elengedhetetlen ahhoz, hogy a honlapon megjelenő adatsorokat folyamatosan javítani lehessen.

[Vissza a tartalomjegyzékhez](#)

*

Magyar Demokrata- 2019.10.24.

Szerző: Sinkovics Ferenc

További részletek: <https://demokrata.hu/magyarorszag/akiket-azota-is-keresnek-172654/>

Akiket azóta is keresnek

Fontos bejelentés hangzott el múlt hétfőn az Országházban. Eszerint Magyarország megkapja több mint hatszázezer Szovjetunióba hurcolt állampolgárának azonosító kartonját.

A Vörös Hadsereg és a vele együttműködő hatóságok összesen hatmillió embert szállítottak ki, illetve tartottak ott a Szovjetunióban, és fogtak be így vagy úgy a háborús károk helyreállítására, a gazdasági termelés újraindítására. A kihurcolt magyarok száma tehát a hatmilliós tömeg több mint tíz százalékát tette ki. Amint az az Orosz–Magyar Levéltári Vegyes Bizottság hétfői rendezvényén is kiderült, az elhurcolt személyek egy része ténylegesen hadifogoly volt, másik részét viszont olyan civilek – köztük nők és gyerekek – tették ki, akiket különféle rendészeti vagy bírósági eljárások folyamán vagy éppen a „málenkij robot” módszerével vittek ki szovjet táborokba.

Ismeretes, sok esetben az is elegendő volt ahhoz, hogy egy magyar állampolgárt lefogjanak a Vörös Hadsereg vagy az NKVD katonái, ha németesen hangzó neve volt. De ugyanígy okot adott a letartóztatásra egy leventesapka is, amelynek viselése szovjetellenes tevékenységnek számított. A Gulag világát kutató és arról több kötetet is publikáló Rózsás János azért került szovjet munkatáborokba, mert levente volt. A híres 58-as cikkely alapján ítélte el a szovjet bíróság. Történeti visszaemlékezések szerint a német haláltáborok sok túlélőjét is lefogta a Vörös Hadsereg a hazafelé vezető úton, és egyszerűen kiszállította őket valamelyik távoli, adott esetben szibériai lágerbe. Egyáltalán nem túlzás azt állítani, hogy a legtöbb magyar családot, illetve közösséget érintették a lefogások, letartóztatások, a málenkij robotos deportálások.

A szovjet hadsereg hivatalosan minden kiszállított magyart hadifogolyként regisztrált, erről árulkodnak az átadásra váró kartonok is. Tudni kell azonban, hogy ezeket a kartonokat a táborok adminisztrációja töltötte ki. Azok a foglyok – és számosan voltak ilyenek –, akik meghaltak a hosszú kiszállítás során, nem kerültek be semmilyen nyilvántartásba. Ők valóban örökre elvesztek... Egyébként Moszkva 1992-ben már hazánk rendelkezésére bocsátott egy adatbázist, amely ötvenezer, a Szovjetunióban elhunyt magyar „hadifogoly” adatait tartalmazta. Majd 1998-ban Oroszország pontosította ezt a nyilvántartást, amiben így már közel hatvenezer magyar állampolgárságú személy neve szerepelt. A budapesti Hadtörténeti Levéltár viszont 65 ezer szovjet földön elhunyt magyar személy konkrét adatait ismeri.

A megállapodás szerint ez év december 1-ig 682 131 nyilvántartó karton másolatát adja át Oroszország a magyar államnak. Ez 1 364 262 digitális felvételt jelent. (Egy emberről több karton is készülhetett, amint táborról táborra szállították.) Kiss Réka, a Nemzeti Emlékezet Bizottságának elnöke szerint először is tisztázni kell a neveket és adatokat, amelyeket egyszerű szovjet bakák vetettek papírra annak idején, hallomás után. Néha bizony ákombákom betűkkel; nyilvánvaló, hogy voltak közöttük, akik alig tudtak írni és olvasni. A kibogozás, a „magyarra fordítás” egyelőre a legfontosabb. Csak ezután kezdődhet a kartonok tényleges, történeti szemléletű feldolgoása. Hatalmas mennyiségű információról van szó, ennyi adatot eddig még sosem kapott a magyar állam Oroszországtól.

A feldolgozásra külön munkacsoportokat kell alakítani, az adatok tisztázása, rendbetétele, rendszerbe illesztése előreláthatólag két évig tart majd. A kartonokból register készül, amely a NEB korábbi regisztereirez hasonlóan felkerül az internetre, így közkinccsé válik. Kiss Réka elmondta, már most óriási a társadalmi érdeklődés a készülő adatbázis iránt. A foglyok, az elhurcoltak sorsáról 1990-ig nem lehetett kellő nyíltsággal beszélni, a téma sokszor még családon belül is tabunak számított. A Fidesz

politikusa, Menczer Erzsébet is arról vallott, hogy szovjet munkatáborokat megjárta szülei hosszú ideig hallgattak kálváriájukról, senkinek, sokáig még a gyerekeiknek sem beszéltek róla. A szovjet hatóságok azzal fenyegették meg az elbocsátott foglyokat, ha bárhol is csak egy szót ejtenek a lágerekről, akkor visszaviszik őket.

Megint egyfajta információs kárpótlás történik, a hozzátartozók érdeklődése azt mutatja, egyfajta lelki, pszichikai áttörés történik a magyar társadalomban e téren. Az elnök asszony hozzátette, ha sikerül a kartonokat megfelelő módon rendszerezni, és majd további adatok, dossziék járulnak hozzájuk, akkor sok esetben az is kiderülhet, hol nyugszanak azok a magyarok, akik sohasem tértek vissza a szovjet hadifogságból, és akiket lélekben azóta is keresnek szeretteik.

[Vissza a tartalomjegyzékhez](#)

*

M1 Ma reggel... - 2019.10.17.

A műsor vendége:

Földváryné Kiss Réka, a Nemzeti Emlékezet Bizottságának (NEB) elnöke, az Orosz–Magyar Levéltári Vegyesbizottság tagja.

Az adás megtekinthető: <https://hirado.hu/video/2019/10/17/hatszazezer-szovjet-taborokba-kerult-magyar-fogoly-azonosito-kartonjat-adtak-at/>

*

Kossuth Rádió, A nap kérdése – 2019.10.16.

A műsor vendége:

Szabó Csaba, a Magyar Nemzeti Levéltár (MNL) főigazgatója, az Orosz–Magyar Levéltári Vegyesbizottság társelnöke, Földváryné Kiss Réka, a Nemzeti Emlékezet Bizottságának (NEB) elnöke, az Orosz–Magyar Levéltári Vegyesbizottság tagja.

Az adás meghallgatható: <https://mediaklikk.hu/radio-lejatszo-kossuth/...>

Mv: Jó estét kívánok! Sajnos mindketten csak telefon segítségével tudnak kommunikálni velem, illetve én önökkel, de akkor azt kérdezem elsőként, hogy hallanak-e engem? Földváryné Kiss Réka?

Földváryné Kiss Réka, elnök, Nemzeti Emlékezet Bizottsága: Jó estét kívánok! Köszöntöm a hallgatókat is és önt is! Igen-igen, hallom.

Mv: Szabó Csaba igazgató úr?

Szabó Csaba, főigazgató, Magyar Nemzeti Levéltár: Kezét csókolom! Jó estét kívánok! Igen én is hallom tökéletesen.

Mv: Akkor megvagyunk mindannyian. Nos, egy picikét nézzük meg ennek az orosz-magyar vagy magyar-orosz vegyes bizottságnak a történetét, mert ugye picit úgy tűnik, aki nem hallott még erről, mint hogyha ez egy új dolog lenne. De hát ennek a vegyes bizottságnak már története van és ennek a megállapodásnak már van egy tavalyi előzménye is, hogyha jól olvastam a sajtóban. Földváryné Kiss Réka.

Földváryné Kiss Réka: Valóban, a vegyes bizottság az hosszabb időre tekint vissza, a kétezres évek elején alakult meg, de az a munka, amelyet most folytatunk, és amelynek az eredményeit most a parlamentben tudtuk bejelenteni ez a 2017-es újra alakulásnak a következménye és annak köszönhetően tudta megkezdeni a bizottság Szabó Csaba főigazgató úrnak a vezetésével ezt a munkát. Itt nagyon komoly kétéves előkészítő munka van a hátunk mögött és most is azért nem tudunk személyesen jelen lenni a stúdióban, mert éppen a vegyes bizottságnak az üléséről jöttünk el, ahol részben ezeket a kérdéseket is és a további feldolgozás kérdéseit is tárgyaltuk. Egy nagyon intenzív napokon és nagyon intenzív éveken vagyunk túl.

Mv: Mert, hogy a vegyes bizottság orosz tagjai tartózkodnak most Magyarországon, ugye?

Földváryné Kiss Réka: Igen-igen. Csaba.

Mv: Mit jelent vagy mi a jelentősége annak, kérdezem főigazgató urat, hogy most ezek a kartonok az önök, illetve hát Magyarország birtokába kerülnek?

Szabó Csaba: Hát én gondolom, hogy a második világháború lezárásaként tulajdonképpen most kerül minden a helyére. (...) emlékeznek még a kedves rádióhallgatók arra az esetre, amikor hazakerült az utolsó, azt mondtuk, hogy az utolsó Szovjetunióba került hadifogoly Nyíregyháza mellé és...

Mv: De hát ez most volt nem olyan régen, ugye? Hát nem olyan régen, hát 11-12 éve, ez 2000-ben ez a Toma András féle eset volt.

Szabó Csaba: Toma András, így van. És akkor azért az egész ország felkapta erre a fejét. Na, most itt személyekről olyan esetben van csak szó, hogy körülbelül hatszázezer magyar állampolgárnak a sorsa fog kiderülni, azokról a kartonokról, amelyeket ő róluk felvettek. Tehát, aki a második világháború következtében 1941, hát Magyarország ugye hadba lépését követően '41 és 1956-ig bármilyen orosz lágerbe került, ezek lehetnek hadifoglyok. Tehát, hogy katonai események miatt került fogságba és nagyon-nagyon sok civil, a többségük civil egyébként. Körülbelül 350 ezer főre tesszük a civilek számát. Málenkij robot (...) s a többi, akik '56-ig kerültek többségükben haza, az ő sorsuk fog kiderülni ezekről a kartonokról és úgy gondolom, hogy a nemzet emlékezete szempontjából ez egy rendkívül fontos mozzanat.

Mv: Ezek közül az emberek közül gondolom, hogy már nem él senki.

Szabó Csaba: Ezt nem lehet állítani, mert ismerünk olyan gulag túlélőket, akik tíz évet lehúztak a gulagon különböző lágerekbe és a mai napig, hát kilencven fölött természetesen és egyre kevesebben vannak, de még élnek közülük néhányan.

Mv: Azért az emberbe felmerül a kérdés, hogy most már lassan harminc év telt el a rendszerváltozás óta, hogy mi az, amire ennyi ideig, majd három évtizedig kellett várni? Az ember ugye úgy képzelné, hogy megváltozott a rendszer itt is, megváltozott

a rendszer ott is, a Szovjetunió széthullott, akkor ezeket a dolgokat már lehet rendezni, de az biztos, hogy nem kell erre három évtizedet várni. Legalábbis a józan megfontolások szerint és mégiscsak úgy tűnik, hogy kellett. Mi ennek az oka? Elnök asszony.

Földváryné Kiss Réka: Hát azért a közelmúltnak a történeti megítélése és interpretációja azért a magyar történetírásban és az orosz történetírásban némiképp különbözik és a fogalomhasználat is és az ezekkel, akár a második világháborúval és az azt követő évekkel kapcsolatos történelmi emlékezetünk nagyon-nagyon különböző. Ezt egyébként most a vegyes bizottság ülésén is tapasztaltuk, hogy nagyon nehéz megtalálni azt a közös fogalmi nyelvet. Tehát, hogy felszabadításnak, megszállásnak, harci cselekménynek, minek hívjuk azokat az eseményeket, amelyeket másként és másként éltek meg a magyarok és másként látja ezt, látta ezt az egykori Szovjetunió és bizonyos szempontból a mai orosz történetírás is másként gondolkodik róla. Tehát kell, azt gondolom...

Mv: És akkor ezt úgy kell elképzelnünk egy-egy ilyen tárgyalást, hogy a felek, akik ott ülnek ezen a tárgyaláson, mondjuk ön is tojásokon lépkednek, hogy nehogy a másik érzékenységét megsértsék vagy összecsapások vagy, hogy kell elképzelnünk?

Szabó Csaba: Sőt, aknamezőn.

Földváryné Kiss Réka: Nem. Úgy kell elképzelnünk, hogy itt levéltáros kollégákból, történész kollégákból álló szakmai testületek működnek, akik pontosan tisztában vannak azokkal az érzékenységekkel, amelyek körbeveszik ezt a munkát és próbálják megtalálni azokat a közös pontokat, amelyek mentén mégiscsak a történeti múltfeltárás és elsősorban az áldozatoknak és az áldozatok családjainak való méltó emlékezés és egy információs kárpótlás lefolyhat. És én ezért tartom rendkívül fontos eredménynek ezt a mostani adatátadást, mert azért orosz-magyar levéltári viszonylatban ilyen nagy mennyiségű, a közelmúltra vonatkozó és százezrek sorsát és százezer családok sorsát alapvetően meghatározó nagy történeti eseményről nem került még át orosz féltől a magyar fél részére egy dokumentumátadás ilyen nagy

mennyiségben. Tehát én azt gondolom, hogy ez bizonyos szempontból azért a Rubiconnak az átlépése is, tehát mert tudjuk, hogy érzékeny kérdés. Tudjuk azt, hogy másképp gondolkodunk róla sok esetben mi és az oroszok, de itt a közös tényfeltárás és a szakmai munka elvégzése is elsősorban egy a társadalom az áldozatok számára egy-egy információs kárpótlás. És hát egy olyan témáról van szó, amiről 1990-ig a magyar közbeszédbe se lehetett beszélni. Tehát itt traumák sorozatáról, tabusított traumák sorozatáról van szó. Tehát azt gondolom, hogy ezért nagyon nagy a várakozás a magyar társadalomban és ezért fontos gesztus az orosz fél részéről, hogy ezt az anyagot átadta a számunkra és kutathatóvá teszi.

Mv: Főigazgató úr is úgy gondolja, hogy nagyon nagy a várakozás a magyar társadalomban? Mert kik várakoznak elsősorban vagy kikben lehet érezni ezt a nagy várakozást, a kutatókban vagy a laikusokban is? Az előbb azt mondta ugye, hogy hatszázezer magyar sorsa fog kiderülni ezekből a kartonokból. De hát azért feltételezem, hogy ennek a hatszázezer embernek a nagy részének a hollétéről vagy a halálának helyéről, esetleg az ottani sorsáról azért nagyon sok mindent tudnak a leszármazottak, illetve a családtagok.

Szabó Csaba: Hát azért ez bonyolultabb kérdés, mert ez a hatszázezer ember, hogyha az akkori magyar lakosságviszonyokhoz számítjuk őket, akkor azt jelenti, hogy majdnem minden magyar, minden második magyar család érintve...

Mv: Család érintett.

Szabó Csaba: ...fogságban, hadifogságban. Ez az egyik. A másik pedig az, hogy ahogyan elmondta elnök asszony is, ez egy tabusított ügy volt és nem nagyon beszéltek róla, akik hazatértek se a családjaik körében, úgyhogy nagyon sok kérdés van a mostani fiatalok között is. Azóta, hogy ez a bejelentés megtörtént, egyébként már számos állampolgár kereste meg a levéltárat. Ismerősök kerestek meg engem, akik volt osztálytársaim, akiket harminc éve nem láttam és kérdezték, hogy akkor most az én nagyapámnak is utána tudok menni, s a többi, s a többi? Tehát hihetetlen társadalmi

érdeklődés van, ezt érezzük. Olyan szinten is például, hogy önkéntes felajánlások is vannak már. Nyugdíjas orosz tanár megkeresett bennünket, hogy ő azonnal ingyen és bérmentve segítene, szeretné ezt a munkát, ezt a feldolgozó, feltáró munkát majd.

Földváryné Kiss Réka, elnök, Nemzeti Emlékezet Bizottsága: És hát nagyon sok új információ, tehát itt azért több mint kétszáz ezer ember nem tért haza, az ő sorsukról a család nagyon sokszor nem tud semmit. Tehát itt valóban ismeretlen adatok, sokszor a végtszűrés megadása szempontjából fontos adatok fognak előkerülni. Tehát nem véletlen ez az érdeklődés. De, hogyha hozzátesszük azt, hogy itt a magyar kormány néhány évvel ezelőtt ugye Gulág-emlékévet hirdetett, ez azért átszakította azt hiszem a hallgatásnak a falát. Tehát nagyon sok olyan fiatal van, ahogy főigazgató úr is mondta, aki most szembesült azzal, hogy ez a téma az ő családját konkrétan érinti. Tehát, hogy a nagyszülei, dédszülei azok bizony megjárták a Gulág úti táborokat. Erről nem lehetett hallani és generációkkal később törnek elő ezek az eddig elhallgatott tabusított történetek. Megrázó egyéni történetek vannak e mögött a hatszáz ezer katonán mögött.

Mv: Mit lehet majd megtudni ezekből a katonákból? Milyen információkat tartalmaznak ezek a katonák? Főigazgató úr.

Szabó Csaba, főigazgató, Magyar Nemzeti Levéltár: Úgy kell elképzelni ezeket a katonákat, mint egy kis tenyérnyi kis papírdarab, aminek mind a két oldalán nyomtatott szövegekre kézzel írták be a válaszokat. 18 releváns kérdést tartalmaznak ezek a katonák. Az illetőnek a személyes adatait, neve, születési helye, apja neve, mert ugye Oroszországba nem az anyja, hanem az apa után azonosítják az egyéneket. Hol került fogságba? Milyen alakulatnál szolgált? Mi volt a korábbi munkaviszonya? Hol dolgozott korábban? Tehát 18 ilyen kérdés szerepel ezeken a katonákon, de igazából ennél több információt tudunk nyerni róluk, hiszen nem a 18 számozott kérdés között, de fel van tüntetve például a katonára az a táborszám, az a lágerszám, ahova első alkalommal beosztották a gyűjtőtáborból az illetőt. Fel van tüntetve ezeken a

kartonokon az úgynevezett (...) szám, vagyis személyi akta szám, ami alapján az illetőről, hogyha például több táborba helyezték, amikor haza kerülhetett, vagy amikor éppen elhunyt és eltemették, akkor az erre vonatkozó dokumentumokat elhelyezték. Azért azt tudni kell, hogy minden diktatúra nagy bürokráciával dolgozik és ez alól az orosz, illetve szovjet diktatúra sem volt kivétel. Tehát kitöltötték a papírokat. Ismerünk olyan személyi aktákat, ahol hatvan-hetven oldalas feljegyzések maradtak fönt egyes lágerlakókról, tehát táborlakókról.

Mv: Milyen formában kerülnek ide ezek a kartonok? Mert ugye ezt olvastam, hogy a másolatok jönnek majd, az eredetiek meg ott maradnak nyilván az orosz levéltárban.

Földváryné Kiss Réka: Így van. Egy digitalizált másolatokról beszélünk és ehhez az orosz fél ad egy alapnyilvántartást. De ugye, amit a bevezetőben is már elhangzott, itt úgy kell elképzelni ezeket a kartonokat, hogy ezeket annak idején orosz vagy akár más etnikumú kiskatonák vették föl hallás alapján fonetikusán leírva cirill betűkkel, amit hallottak. Tehát gondoljanak el, mondjuk az én nevem Földváryné, abból mi az, amit leírtak vagy mondjuk egy összetettebb magyar településnév, Ménfőcsanak. Ugye itt ez egy nagyon sok elhallás, rosszul értés lehet ezekben a kartonokban, tehát itt a kollégáknak, levéltáros kollégáknak óriási nagy munkája lesz még, hogy ezeket az oroszul, cirill betűvel leírt magyar adatokat visszamagyarosítsák. Tehát egy keresztretjvény-fejtés végén valós személyek valós adatait kapjuk meg. Ugye ebben nagyon sok kiegészítő forrás áll majd a rendelkezésre és a következő lépés pedig az lesz, hogy ebből az óriási adatmennyiségből, több mint hatszázezer adatmennyiségből egy működő olyan információs háttérrel, egy olyan interneten keresztül is elérhető adatbázist állítsunk majd össze, amely aztán utána nem csak a kutatókat fogja segíteni, hanem azokat a családokat is, akik a felmenőik iránt érdeklődnek. De azért azt el kell mondanom, hogy ez nagyon komoly humán erőforrást, tehát munkát fog igényelni és bizony nagyon komoly anyagi ráfordítást is. Ennek az első lépéseit tettük meg a magyar kormány határozatának köszönhetően vált lehetővé az, hogy ezt a dokumentumgyűjtést az orosz féltől megvásárolhassuk. Illetve, hogy azt a munkát,

azt a föltáró, feldolgozó munkát el tudjuk végezni, ami aztán utána majd ez a nyilvános keresést lehetővé teszi. De hát itt tényleg újra kell hangsúlyoznom, hogy nagyon sok munka, nagyon komoly erőforrások ráfordítására van még szükség és hát én azt gondolom, hogy ez minimum két-három év munkája, hogyha minden, a csillagok jól állnak, hogy ebből valóban az információs kárpótlás megvalósulhasson, amire több évtizede várnak a magyar polgárok.

Mv: Anyagi ráfordítást említett az előbb. Ez tudtommal ezekért a kartonokért fizetni is kellett.

Szabó Csaba: Így van. 150 millió forintot fogunk, illetve decemberig 150 millió forintot fogunk kifizetni az orosz félnek körülbelül. Most az euró árfolyam miatt decemberbe egy kicsit több is. Augusztus óta folyik az iratoknak az átadása, tehát minden hónapban átadásra kerül körülbelül 130 ezer személyre vonatkozó karton és a hozzá készülő adatbázis. Ezt a kollégáim folyamatosan összevetik, ellenőrzik, validálják, nézik azt, hogy képet találnak-e az adatokkal. És hát a számításaink szerint december végéig biztos, hogy a hatszázezer karton meg fog érkezni Magyarországra a hozzá való adatbázissal együtt.

Mv: Igazán nem szeretnék itt a pénzen lovagolni, de ezt is olvastam a sajtóban, hogy voltaképpen ez még egy viszonylag olcsó ár, mert a németek a saját hadifoglyaik anyagi bázisáért kartononként négy eurót fizettek, Magyarország meg csak egyet fog.

Szabó Csaba: Hát, egyet se. Igazából 89 centig tudtunk lemenni az alkudozás (...). Itt valóban alkudozást kell elképzelni, tehát egyre jobban toltuk lejjebb az árat, folyamatosan érveltünk. Nagyon-nagyon segítségünkre volt el kell mondjam, az osztrák kollégák, Stefan Karner professzor, aki '89 óta nagyon komoly személyi kapcsolatrendszerrel épített ki Moszkvában, Oroszországban a levéltárakban és professzor úr támogatásával erre egy kicsit rá tudtunk mi is ülni. Így tudtuk elérni azt, hogy az oroszok ne legyenek olyan követelőzőek, mint mondjuk a japánokkal vagy a

németekkel kapcsolatban. Valóban ezekért az országokért, ezek négy euró körüli összeget fizetnek per kartonért. Mi ezt 89 centre nyomtuk le.

Mv: Egyébként etikus pénzt kérni ilyen jellegű dologért?

Szabó Csaba: Hát nézze, a háborút a Szovjetunió nyerte meg. Egyébként ezek szovjet iratok, tehát nem magyar iratokról van szó. Ugye a levéltáros szempontból az irat képzője számít. Tehát ezeket az iratokat a szovjet hatóságok keletkeztették magyar állampolgárról azt, hogy ezek a magyar állampolgárok persze jogszerűtlenül vagy milyen módon kerültek ki a Szovjetunióba az most egy más jellegű kérdés. A háborúban ugye ez nagyon régi mondás, az ókori latin bölcsek megfogalmazták már, hogy a győztesek írják a történelmet, a győztesnek van igaza.

Mv: Földváryné Kiss Réka az előbb, amikor arról mesélt, hogy-hogy néznek ki ezek a kartonok, tehát hogy itt cirill betűkkel meg elhallásokkal tarkítva rögzítették az adatokat. Kiegészítő forrásokról is beszélt. Jól ütötte meg a fületem, hogy tehát akkor vannak magyar kiegészítő források, amiket használni lehet ezeknek az adatoknak a feldolgozásánál. Mik ezek a kiegészítő források? Miről van itt szó?

Szabó Csaba: Akkor ezt hadd mondjam én, mert én vagyok ennek a szakembere tulajdonképpen. Tehát a...

Mv: Parancsoljon!

Szabó Csaba: ...levéltár őrizetében vannak. Amikor a repatriálások történtek, akkor nem úgy történt ez, hogy megérkezett Záhonyba vagy Csapra a vonatszerelvény és akkor ott mindenkit szabadon engedtek vagy mit tudom én, a vonat befutott Budapestre és akkor mindenki mehetett a maga útjára, hanem gyűjtőtáborokba kerültek még a hazaérkezők, ahol nyilvántartásba vették őket, fertőtlenítették őket. Megnézték azt, hogy ki az, aki ellen további eljárásokat, tehát már a magyar hatóságoknak további eljárásokat kell lefolytatni és csak utána kerülhettek haza. Ezeknek a gyűjtőtáboroknak az iratanyagai ezek a magyar hatóságok vették már föl, ezek a Magyar Nemzeti Levéltár őrizetében vannak. Úgyhogy körülbelül egy olyan

kétszáz- és háromszázezer emberről biztos, hogy lesznek kiegészítő adataink, magyar nyelvű kiegészítő adataink.

Mv: Akkor most nem tudom, hogy kinek címzem a kérdést, de majd nyilván válaszol, akire tartozik, hogy ebbe az egész tárgyalássorozatba bekapcsolódott az osztrák Boltzmann Intézet is. Miért volt erre szükség? Miért kellett ehhez ilyen fajta segítség? Földváryné Kiss Réka, elnök, Nemzeti Emlékezet Bizottsága: Én azt gondolom, hogy itt egy többszöröse összefogásnak az eredménye az a mostani állapot, az a mostani eredmény, amiről beszélhetünk. Hát ebben egyszerre volt nagyon fontos szerepe a Magyar-Orosz Levéltári Vegyesbizottságnak, illetve annak minden tagjának. Ezt azért említsük meg, hogy magyar fél a magyar részről ugye ebben benne volt a Magyar Nemzeti Levéltár és Szabó Csaba főigazgató úr, aki személyesen nagyon sokat tett ennek az ügynek az érdekében. Benne voltunk mi, a Nemzeti Emlékezet Bizottsága, illetve benne volt a Honvédelmi Minisztérium Hadtörténeti Intézete és Levéltára is, akiknek már volt hasonló tapasztalatuk éppen a Gulág-emlékév kapcsán tudtak egy régebben hozzájuk eljutott sokkal szűkebb nyilvántartásból már egy adatbázist készíteni. Nekik volt egy olyan hatvan ezres adatbázisuk, ahol szovjet fogságban meghalt, kifejezetten katona hadifoglyoknak az iratanyagát kapták meg. Tehát ez egy szelete volt tulajdonképpen annak a nagy hatalmas anyagnak, amit most az oroszok átadtak. Azt, hogy ezek a tárgyalások folyjanak és minél közelebb jussunk az eredményhez, ehhez kellett a magyar diplomáciának is a segítsége, amiről még nem beszéltünk. De nagyon fontosnak tartom, hogy mind a moszkvai magyar levéltári delegátus, illetve a moszkvai magyar nagykövetségnek a munkatársai, nagykövet úrral azért én nagyon sokat segítettek abban a háttér diplomáciai munkában, ami ehhez kellett. És akkor itt jön még be a Boltzmann Intézet, illetve az osztrák kapcsolatok, hogy tudtunk építeni azokra a nemzetközi párhuzamokra és azokra a nemzetközi jó kapcsolatokra, amelyeket elsősorban a Magyar Nemzeti Levéltár épített ki az osztrák társintézetekkel. Volt mire hivatkozni, tehát volt már egy olyan minta,

amire lehetett mondani, hogyha az osztrákok ezt végig tudták csinálni, akkor a magyarokat is kérjük, hogy segítsék és ebben személyesen kapcsolódott be Karner professzor úr, aki ebben a témakörben már valóban több évtizede nagyon jó személyes kapcsolatokat épít az oroszokkal. És itt azt kell még elmondani, hogy nyilvánvalóan minden ilyen tárgyalásnak van egy intézményes része és van egy személyes része és ebben ezek a személyközi kapcsolatok, amiket Szabó Csaba főigazgató úr, a Boltzmann Intézet tudott közvetíteni. Ezek is mind-mind együttesen kellettek ahhoz, hogy ez a hatszázezer katon ez most Magyarországon vagy a másolata Magyarországon lehessen.

Mv: De akkor most én azt jól értem, hogy a Boltzmann Intézettel kapcsolatban, meg ugye az osztrák hadifoglyoknak a katonját dolgozta fel. Illetve hát már szó esett előbb a németekről a katononkénti négyeurós árral kapcsolatosan, hogy ezek az országok más sokkal korábban megkapták a saját hadifoglyaiknak az anyagát Oroszországtól?

Szabó Csaba, főigazgató, Magyar Nemzeti Levéltár: Igen, illetve nem, mert a németek még mindig...

Mv: Mert ügyesebben tárgyaltak vagy miért?

Szabó Csaba: Hát az, hogy tulajdonképpen magyar levéltári vegyesbizottság 2003 óta működik, 2010-től 7 éven keresztül egy szünet volt a, (...) a munkában tulajdonképpen. Tehát mi később jelentünk meg az orosz félen, tehát a magyar történészek, a magyar levéltárosok sokkal később, két évtizeddel később jelentek meg csak az orosz történeti levéltárakban a saját kérdéseikkel, kéréseikkel. Az osztrákok egyből a rendszerváltás után '89-ben ott voltak. Karner professzor úr nekem egyszer elmesélte, hogy a saját autójával felesége utazott ki Moszkvába végig autóval és egyből megkereste ott a levéltárosokat. Nyilván rengeteg pénzt fizettek a németek is, meg az osztrákok is egyébként. Egészen más anyagi helyzetekkel rendelkeznek ezek az országok. A németek a mai napig dolgozzák még föl a kétmillió hadifoglyukat egyébként a négyeurós áron. Az osztrákoknak hát szerencsés helyzetben voltak, 136 ezer hadifoglyuk volt csak a II. világháború következtében. Ők már készen vannak a

munkával, ő nekik már működik az adatbázisuk és lezárták tulajdonképpen ezt a történetet.

Mv: Főigazgató úr azt nyilatkozta itt a napokban, hogy nagyon sok civil, tehát nem kutató, hanem nagyon sok ember, biztos egy csomó, aki érintett is családirag benne, társadalmi munkában is segítene feldolgozni ezeket a kartonokat. Igénybe lehet venni ilyen segítséget?

Szabó Csaba: Hát ez egy nagyon nehéz kérdés tulajdonképpen. Most egyelőre decemberig haza fognak kerülni a kartonok. Időközben már a magyar oldali levéltári vegyesbizottság Kiss Réka elnök asszony, a NEB, Kovács Vilmos parancsnok úr, a Honvédelmi Minisztérium Hadtörténeti Intézet és Levéltári Múzeumnak a vezetője. Létre fogunk hozni egy olyan csapatot tulajdonképpen, aki majd a munkát átgondolja, végig gondolja, hogy hogyan lehet feldolgozni ezeket az anyagokat, milyen módszerrel. Én már kapcsolatba léptem olyan informatikusokkal, akik mesterséges intelligenciával foglalkoznak, hogy keressünk olyan lehetőségeket, ami gyorsabban le tudja fordítani ezeket a cirill betűs fonetikus szövegeket, hogy minél előbb az érdeklődők elé tudjuk tárni ezt. Elképzeléseink szerint, én legalábbis ezt a menetrendet fogom javasolni majd, amikor összeülünk a kollégákkal és a konkrét munkáról fogunk beszélni. Azt szeretném, hogy nagyon gyorsan fordítsunk le a legfontosabbakat, a neveket. Ezeket validáljuk. Nézzük meg a születési helyeket, ezeket is validáljuk, tehát ellenőrizzük le és nézzük meg a születési évszámokat. Ez a három adat alapján már nagyjából be lehet azonosítani mindenkinek a hozzátartozóját. Ezeket akkor azonnal föltesszük az internetre, ez lehet, hogy egy éven belül történik meg, nem tudom ezt most megjósolni, de amint lehet, minél előbb, ez a cél. És akkor utána, hogyha bárki keresi a hozzátartozóját, az interneten megtalálja. Hozzánk fordul, akkor a többi 18 releváns adatba, illetve az orosz levéltárakban még további rá vonatkozó adatokban tudunk már segíteni.

Mv: Hogyha véget ér majd ez a munka, nem tudni, hogy mikor és az emberek választ kapnak egy csomó kérdésükre a hozzátartozóikkal kapcsolatban, akkor hoz-e ez bármifajta változást a történelmi tudatunkban, a nemzeti emlékezetben és így tovább? Ugye a fiatalságot, a mostani felnövekvő generációkat szokás azzal, hát idézőjelbe tett szóval élve vádolni, hogy őket már ezek a dolgok annyira nem érdeklik, mert nagyon régen történtek. Egyáltalán a történelmi érdeklődésük nem túlzottan erős. Mit gondolnak erről? És akkor most elnök asszonyt kérdezem, mert, ahogy ránézek az órára, kettő percünk sincsen nagyon hátra.

Földváryné Kiss Réka: Hát azért a tanári tapasztalataim is azt mondják, hogy minél inkább személyessé tudunk tenni egy történetet, átélhetővé tudjuk tenni, annál inkább fogékonyak rá a fiatalok. Tehát rajtunk is múlik, hogy mennyire lesz fogékony a következő nemzedék ezekre a kérdésekre. Tehát én ebből a szempontból nem vagyok pesszimista. Ráadásul ugye kérdezte a céltudatos emlékezetet itt. Itt azért van néhány olyan magyar történész kolléga, akik nagyon sokat tettek már azért, hogy az ismeretanyag, a gulág (...) táborokról szóló ismeretanyag az részletes és pontos legyen. Tehát azt gondolom, hogy ez a hatszáz ezres adatbázis, ez a történelmi ismeretünket is nagyon sokban fogja pontosítani. Tehát ez a történettudomány számára is egy rendkívül fontos menthetetlen adatbázis lesz. Itt a történész kollégákra is fogunk számítani és másodsorban pedig az emlékezet, igen én azt gondolom, hogy ez nagyon fontos lesz a magyar társadalom emlékezeti kultúrája szempontjából.

Mv: Elnök asszony, főigazgató úr, nagyon szépen köszönöm önöknek

[Vissza a tartalomjegyzékhez](#)

*

Kossuth Rádió, Jó reggelt, Magyarország! – 2019.10.17.

A műsor vendége: Földváryné Kiss Réka, a Nemzeti Emlékezet Bizottságának (NEB) elnöke, az Orosz-Magyar Levéltári Vegyesbizottság tagja.

Műsorvezető: Ujhelyi Zoltán

A műsor meghallgatható, a beszélgetés 08:34:00-tól: https://mediaklikk.hu/radio-lejatszokossuth/?date=2019-10-17_06-00-00&enddate=2019-10-17_09-00-00&ch=mr1

Mv: Fél kilenc múlt négy perccel. 74 év után 600 ezer katon. Oroszország átadja a második világháború végén Szovjetunióba hurcolt magyar foglyokról készült adatbázist. A nyilvántartások megosztása nem sokkal a rendszerváltás után indult Borisz Jelcin elnök segítségével, de az elhurcoltak katonájainak jó részét ma is az orosz állami hadi levéltár vasládái őrzik. Stúdióink vendége Földváryné Kiss Réka, a Nemzeti Emlékezet Bizottságának elnöke, az Orosz-Magyar Levéltári Vegyes Bizottság tagja. Hát mi az, amit most a magyar fél is megismerhet, és hát mi mindent tartalmaz ez az anyag, ez a hatszázezer katon? Még kimondani is döbbenetes.

Földváryné Kiss Réka, elnök, Nemzeti Emlékezet Bizottsága: Jó reggelt kívánok, köszöntöm a hallgatókat! Valóban döbbenetes, és azt gondolom, hogy ez pont emiatt egy nagyon fontos szimbolikus esemény is, mert ilyen nagy mennyiségű adatátadásra orosz-magyar levéltári összefüggésben, a közelmúlt rendkívül érzékeny történetére tekintettel még nem történt. Hogy miről is van szó? Ugye tudjuk azt, hogy a világháború végén, a világháborúban, illetve azt követően legalább hatszázezer magyar állampolgár került a szovjet foglyotáborokba, ez a Gulág óriási táborrendszert jelenti, legalább kétezer különböző táborba. Ugye ezeknek egy része katona volt, hadifogoly. Legalább kétszázezer olyan magyar is van viszont közöttük, akik hadifogoly státuszba kerültek, de civilek voltak.

Mv: Akiket összeszedtek, igen.

Földváryné Kiss Réka: Internáltak, akiket ugye málenkij robotra összeszedtek. Tehát itt nemcsak férfiakról, hanem nőkről, gyerekekről is szó van, és a róluk vezetett alap adatbázis, alap nyilvántartás, katonrendszer az, aminek most a digitális másolatát az orosz fél több ütemben átadja a magyaroknak. Tehát ez azt gondolom, és hát ugye kétszázezer olyan magyar van legalább, akik soha nem tértek haza, tehát akik ott

haltak valahol az orosz, szovjet fogságban. Nos, többek között talán az egyik legfontosabb információ az az lesz, hogy ezekből a kartonokból ki fog derülni, hogy ki hol halt meg, ki hol van eltemetve.

Mv: Tehát akkor ez nemcsak egy névsor, amit átad az orosz fél, hanem itt azért vannak egyéb adatok is. Mi minden van ezeken a kartonokon?

Földváryné Kiss Réka: Pontosan. Ezt úgy kell elképzelni, hogy amikor valaki bekerült a táborrendszerbe, akkor a legfontosabb személy az (...) fölveti, tehát neve, apja neve, születési adata, mikor hol született, milyen státuszban volt, tehát, hogy katonaként vagy civilként került fogságba. Sokszor a vallása is rajta van, a foglalkozása, és rajta van az, hogy melyik táborba került, illetve hogyha meghalt, akkor hol halt meg. És még egy nagyon fontos dolog van, rajta van egy azonosítószám. És ez azért nagyon fontos, merthogy nemcsak egy ilyen alapkartont vezettek a fogvatartottakról, hanem mindenkinek volt egy személyi dossziéja is, amit szintén még az oroszok őriznek. És ennek a nyilvántartó számnak a segítségével, hogyha a család szeretné, akkor utána lehet menni a további információknak is. Hát van, akiről harminc, negyven, ötven oldalnyi további dokumentumot is őriznek még az orosz levéltárak. Tehát ez óriási ablakot nyitott most az orosz fél azzal, hogy ezt az óriási, hátszázézeres adatbázist megkapjuk.

Mv: És megdöbbentő az is egyébként, hogy már ennyi információ is, amit elmondott, megmutat egy olyan rést vagy részletet az egykori szovjet diktatúrából, ami önmagában is megdöbbentő. Tehát, hogy hatszázezer ember, hatszázezer fogoly, és ezekről ilyen irdatlan nyilvántartásokat vezetnek.

Földváryné Kiss Réka: Minden diktatúra azért egyszersmind, hogy mondjam irattermelő diktatúra is volt. Tehát mindegyik szeretett adminisztrálni, óriási papírmennyiség van mögöttük. De én legalább annyira fontosnak tartom, hogy ez hatszázezer emberi sors és hatszázezer családtörténet is, hiszen itt azért ugye 1990-ig ezeknek az embereknek a traumáiról nem lehetett beszélni. Ez egy tabusított történet volt, és emlékezzünk csak vissza arra, hogy a rendszerváltás hajnalán többek között a

nemrég elhunyt Sára Sándor rendezőnek köszönhetően milyen óriási medőbberés volt a nők a Gulágon és az egyéb filmek. Tehát amikor erről először lehetett beszélni, az mennyire megrázta a társadalmat. Na, most ezeknek a nőknek a Gulágon, tehát ezek az arcok, ezek a történetek, ezek az emberi sorsok kapnak egy olyan dokumentációt, amely azt gondolom, hogy a Magyarországon lévő kiegészítő adathalmazokkal, adattárakkal összeegyeztetve egy sokkal pontosabb képet fog egyszerre nyújtani a magyar történészeknek, hiszen itt nagyon komoly történeti feltárások vannak, akár Bognár Zsolt, Stark Tamás, Majorszki András. Sokan nagyon sokat tettek már az elmúlt időben, de azt hiszem, hogy ez elsősorban információs kárpótlás. Ez egy olyan adósság a magyar társadalom, a magyar családok felé, mert szinte minden második család így vagy úgy érintett. És azt is érezzük, hogy amióta ezek a bejelentések megtörténtek, nagyon sokan keresnek meg minket, hiszen egy rácsodálkozás volt, hogy az én nagyapám, dédapám, tehát most már a harmadik generáció fedezi föl azt, hogy ez a történet ez az ő története is valahol. Azt gondolom, hogy ebben egyébként a Gulág emlékévé annak idején nagyon sokat segített.

Mv: Tehát akkor ez azt jelenti, mondjuk az én dédnagyapám is málenkij roboton volt, és nem volt az olyan málenkij, tehát nem volt az olyan kicsi. Ez azt jelenti, hogy akkor most, hogyha átadja ezt az adatbázist az orosz fél, akkor én bemegyek önökhöz, vagy rákeresek önökre az interneten keresztül, és akkor meglátom a dédnagyapám azonosítószámát, és ennek alapján lehet, hogy én hozzájuthatok majd egy negyvenoldalas kartonhoz is, amit a koncentrációs táborban, mert valójában ezek azok voltak, ezek a Gulág táborok, a munkatáborban írtak róla?

Földváryné Kiss Réka: Hát a végső cél ez valóban ez, de azért ide még hosszú út vezet. Ugye a vegyes bizottságnak a magyar tagjai, aminek a Magyar Nemzeti Levéltár és a főigazgatója a vezetője, benne van a Hadtörténeti Intézet levéltára és mi magunk, a Nemzeti Emlékezet Bizottsága is, fölállítunk egy közös munkacsoportot. Hiszen itt azért azt kell elképzelni, hogy cirill betűvel hallás alapján leírt magyar neveket, településneveket kell visszaazonosítani, tehát valós adatokat kell ezekből a nagyon

sokszor rosszul, félreírt nevekből vissza kell állítani. Ez azért egy rendkívül időigényes munka. Tehát hatszázezer ember adatait kell ellenőrizni, és adatbázisba rendezni. A magyar kormány hozott egy határozatot, amely segíti ennek a munkának az elindulását, hiszen ez azért sok emberi erőforrást és anyagi erőforrás megmozgatását is jelenti. Tehát, hogyha a rendelkezésünkre fognak állni a megfelelő anyagi források, akkor abban bízom, hogy a következő években sikerül egy olyan adatbázist létrehozni, ami aztán akár ön, és minden más érdeklődő számára segíteni fogja a saját családjának a megismerését, múltjának a megismerését.

Mv: Lejárt már az időnk, de eszembe jut 2000, amikor Toma András hazatért a kotelnycsi pszichiátriáról 53 év után. Ő volt az utolsó Gulágot is megjárt fogoly. Lehetnek-e olyan emberek, akik örökre elvesztek?

Földváryné Kiss Réka: Hát többek között azok, akik nem is jutottak ki a szovjet táborokba, hiszen tudjuk azt, hogy amíg eljutottak Magyarországról ezek az összefogott emberek, borzalma körülmények között tartották őket, és mind a tranzittáborokban, ahol óriási volt a veszteség, a járványok, a borzalmas körülmények között, utazás közben is sokan meghaltak. Róluk sajnos nagy valószínűséggel csak a személyes emlékezet az, ami megőrzött valamit.

[Vissza a tartalomjegyzékhez](#)

*

Karc FM, Hangoló - 2019.10.18.

Nyilatkozó:

Szabó Csaba, főigazgató (Magyar Nemzeti Levéltár, MNL), az az Orosz-Magyar Levéltári Vegyesbizottság magyar társelnöke

Az interjú itt meghallgatható:

<https://www.mixcloud.com/karcfm/89-cent-minden-magyar-karton%C3%A9rt-hangol%C3%B32019-10-18-1/#repost>

89 cent minden magyar kartonért

Számos új információ derülhet ki az Oroszországba elhurcolt magyar foglyokról. A Magyar Nemzeti Levéltár főigazgatója a Karc FM-nek elmondta: a hadifoglyokról eddig is voltak kutatások Oroszországban, ahol magyar levéltári szakember is dolgozik, hogy a sokáig eltitkolt információk napvilágra kerüljenek. Most viszont az Orosz-Magyar Levéltári Vegyesbizottság megállapodása értelmében Magyarország hatszázezer, a második világháborúban szovjet táborokba került magyar fogoly azonosító kartonját kapja meg. Szabó Csaba ismertette: az iratanyag mennyisége óriási, ugyanakkor Magyarország eddig le volt maradva e téren azoktól a nyugati államoktól, amelyek komoly összegekért vásárolták meg sajátjaik adatait már a vasfüggöny leomlása időszakában.

Az Orosz-Magyar Levéltári Vegyesbizottság társelnöke kifejtette: a testület csupán 2003 óta létezik, míg más nyugat-európai államok már 1990 előtt elkezdték az iratok feldolgozását – az osztrákok például szinte már be is fejezték. Hozzátette: részben ez adott lendületet a mostani kérvényezésnek, miután Oroszország még Boris Jelcin elnöksége idején adott át hasonló kartonokat Magyarországnak, amiket már fel is dolgoztak.

Szabó Csaba elmondta, ez a mai napig fenn van a második világháborús veszteséglistán, amit bárki megnézhet, különösen, ha hozzátartója révén érintett. Az akkor megkapott, 67 ezer emberről szóló adatnak most tízszereséhez jut hozzá az ország. Az összes elhurcoltról szó van. Szabó Csaba elmondta, hogy a kartonok kiadását kétéves alkudozási folyamat előzte meg, mivel Oroszország nem adja ingyen az iratokat, hiszen azok – bár magyarokról szólnak – orosz tulajdonban vannak. Megjegyezte, hogy minden más állam esetében is fizetni kell ezekért a dokumentumokért. Szerinte ugyanakkor nagy sikerként könyvelhető el, hogy

Magyarország végül olcsóbban vásárolhatta meg a kartonokat, mint például a németek vagy a japánok, és még egy adatbázist is kapott hozzá, amely megkönnyíti a munkát.

A dokumentumokat oroszul, cirill betűkkel, fonetikusán írták, ráadásul a neveket sokszor pusztán hallás alapján vették fel, ami miatt sok ellenőrzésre is szükség lesz. Hangsúlyozta azonban, hogy az iratoknak köszönhetően eddig ismeretlen információk derülhetnek ki az elhurcolt magyarokról, akik közül sokan – bár hazatértek – még a rendszerváltozás után sem beszéltek a történetükről. Pelyach Gergely interjúja.

[Vissza a tartalomjegyzékhez](#)

*

Pesti Srácok – 2019.10.15.

Szerző: Mező Gábor

További részletek: <https://pestisracok.hu/halottaink-es-a-gulag-rabjai-vegre-elnyerik-igazsagukat-megkapjuk-az-oroszoktol-a-kozel-hetszazezer-magyar-fogoly-kartonjat/>

Halottaink és a Gulág rabjai végre elnyerik igazságukat. Megkapjuk az oroszoktól a közel hétszáz ezer magyar fogoly kartonját.

„Egy háborúnak akkor van vége, amikor az elpusztultakat el lehet siratni” – mondta néhai Menczer Gusztáv egykori Gulág-fogoly arról az évtizedekig elhallgatott, de később is tabusított tragédiáról, amely hét-, de inkább nyolcszáz ezer magyar embert érintett. Most egy hatalmas lépés történt a múltfeldolgozást, a kollektív megbékélést tekintve, az oroszok december elsejéig átadják a közel hétszáz ezer magyar hadi- és politikai fogoly azonosító kartonját. Ezt a fantasztikus hírt a Parlamentben jelentették

be, ami szimbolikus azután, hogy a szocialista kormányok alatt még beszélni sem beszéltek a Gulágról. Persze pontosan tudjuk, hogy miért. Ahogyan Placid atya mondta „nagyon nehéz az olyan öreg emberekkel mit kezdeni, akik nem brosúrákból ismerték meg a kommunizmust.” A Gulág tragédiáját Magyarok a Gulágon című honlapunkon (Magyarokagulagon.hu) is körbejártuk, az unikális hangfelvételek, interjúk, borzasztó és felemelő történetek most is meghallgathatóak, elolvashatóak.

Az Orosz-Magyar Levéltári Vegyesbizottság megállapodása értelmében Magyarország megkapja hatszázezer, a második világháborúban szovjet táborokba került magyar fogoly azonosító kartonját. A történelmi, történészi szempontból hatalmas lépést az Orosz Levéltári Ügynökség (Roszarchiv) helyettes vezetője, Andrej Juraszov jelentette be hétfőn délután a Parlamentben.

A Gulágra hurcolt magyarokról a diktatúra alatt beszélni sem lehetett, és az elhurcolt magyarok számát később is letagadták. Csak az elmúlt évekre vált világossá, hogy legalább hét-, de inkább nyolcszázezer magyar került szovjet hadifogságba Magyarország megszállása idején.

A magyar kormány 2015 és 2017 között hirdette meg a Gulag emlékévét, amely a kommunizmus áldozatainak emléknapján, február 25-én zárult le. Mi is erre az emlékévre készítettük el a Magyarok a Gulágon című honlapunkat, amelyre Stefka István korábban elkészített interjúit, hanganyagait tettük fel, ritka fotókkal, hihetetlen, de megtörtént történetekkel. Azokat a beszélgetéseket, amelyeket az azóta már többségében sajnos elhunyt túlélőkkel készített. Közéjük tartozott az a Menczer Gusztáv, aki maga is fogoly volt, és aki rengeteget tett azért, hogy a Gulág történetét egyre többen megismerjék.

Ő mondta azt, hogy „Egy háborúnak akkor van vége, amikor az elpusztultakat el lehet siratni”.

Ha ezt a mondatot ízlelgetjük, akkor értjük, miért is olyan óriási lépés ez a közel hétszáz ezer karton. Honlapunkon meghallgathatóak azok a hanganyagok, amelyeket Stefka Istvánna a túlélőkkel készített. A megtörhetetlen Marczin Borbálával, aki "irigyelte" Szolzsenyicin könnyűsorú regényhősét, vagy azzal a baráti-testvéri társasággal, amelynek tagjai még a Gulágon ismerkedtek meg.

Hosszú volt az út a SZORAKÉSZ-től s mostani megállapodásig

Menczer Gusztáv 1989-ben hozta létre a Szovjetunióban volt magyar Politikai Rabok és Kényszermunkások Szervezetét (SZORAKÉSZ), amelynek haláláig elnöke volt. A magyar hadifoglyokra vonatkozó oroszországi iratok először 1992-ben, majd 1998-ban részben már hozzáférhetővé váltak, de össze össze sem lehet hasonlítani azt a lehetőséget a mostanival. A kilencvenes években még csak az elhunyt hadifoglyok (1992-ben ötvenezer, most hatvanötezer Szovjetunióban meghalt magyar rabról tudunk) adatait tartalmazó adatbázist adták át.

A mostani együttműködés szerint december elsejéig öt szakaszban összesen 682 131 nyilvántartó karton másolata kerül a Magyar Nemzeti Levéltár megőrzésébe, ami 1 364 262 digitális felvételt jelent. Az átadást követően kezdődhet meg a kartonokon többnyire magyarul nem tudók által cirill betűkkel, fonetikusán rögzített nevek és egyéb adatok feldolgozása, a magyar dokumentumokkal való összevetés révén a kartonokon szereplők azonosítása. A kartonokon 18 releváns információ van. Az adatok között szerepel például a fogoly neve, apja neve, a születési év, a láger neve. Ha a kutatók az adatok feldolgozásával végeztek, meg tudják majd mondani, hogy a fogoly hol halt meg, de akár azt is, hogy hol lett eltemetve. Így tisztességgel el tudunk búcsúzni azoktól a halottaktól, egykori foglyoktól, meghurcolt emberekről, akikről évtizedekig még beszélni sem lehetett.

Az Országgyűlés alelnöke, Latorcai János szerint a mostani lépés az „információs kárpótlás” szempontjából a legfontosabb, és azért, hogy mindenki tanuljon a múltból, a „kollektív emlékezetté összeálló egyéni életutakból, hogy az elődeink által elkövetett hibák ne ismétlődhessenek meg”. Latorcai szerint most minden remény megvan arra, hogy ezt az első nagyszabású projektet újabbak kövessék. Így a közelmúlt más, vitatott dokumentumai is feltárhatóak, bemutathatóak. Tudjuk, hogy hihetetlen, itthon már eltüntetett, vagy meg sem őrzött titkokat rejtenek a moszkvai levéltárak.

Azok az öregek, akik nem broszúrából ismerték meg a kommunizmust

Adódik a kérdés, hogy miért is hallottunk 2010 előtt olyan keveset a Gulágról, amikor a legtöbb magyar családot érintette? Placid atya – aki 2017-ben hunyt el, miután 2016-ban még megünnepelte századik születésnapját – Stefka Istvánnak évekkal ezelőtt erről ezt mondta: „Talán azért, mert nagyon nehéz az olyan öreg emberekkel mit kezdeni, akik nem broszúrákból ismerték meg a kommunizmust.”

„A hosszú évtizedek távlatából mára kezd elhomályosulni mekkora szenvedést jelentett a Gulág az emberiség 20.századi történelmében. A szovjetrendszer az 1990-es évek végéig gondosan elzárt minden dokumentumot, „tabusította a témát” – írtuk a honlapunkon. – A lágerek egykori helyszíneit nem lehetett látogatni, a tanúk, túlélők nem beszélhettek, nem készült filmadaptáció, az amerikai filmipart – a holokauszttal ellentétben – nem érintette meg a Gulág története. Ez – érintettség híján – még valamelyest érthető, az jóval visszásabb, hogy a nyugati baloldali értelmiség is cinkosan hallgatott, nehogy ártson ezzel a szocialista eszmének.

Ennek hatása máig él, így történhet meg, hogy máig nincs olyan megrázó képsor, filmalkotás, mint amilyen a hitleri haláltáborokról készült, noha az áldozatok száma több tízmillióra tehető. A Gulág nem vált a köztudat, a tömegkultúra részévé.”

Szerencsére azóta történtek apróbb, nagyobb lépések. Legalábbis hazánkban. Végre elkészült egy sikeres tévéfilm, az Örök tél – amit a kipróbált és többször bizonyított Köbli Norbert, Szász Attila páros készített –, Hobo is nagy sikerrel mutatta be A gulag virágait a Nemzeti Színházban, ahogyan az az installáció is látványosra sikeredett, amelyet az Inconnu-s Molnár Tamás készített. A Gulag letagadhatatlanná vált, és most az oroszok is tettek felénk egy nagyon fontos gesztust. Komoly lépés ez a megbékélés felé.

[Vissza a tartalomjegyzékhez](#)

*

RTL Híradó Esti kiadás - 2019.10.16.

Megszólaló: Hanák Gábor, történész; Bíró Andor, a Hadtörténeti Múzeum osztályvezetője; Ungváry Krisztián, történész; Szabó Csaba, a Magyar Nemzeti Levéltár főigazgatója.

Műsorvezető: Szellő István; Erős Antónia.

További részletek: https://www.rtlmost.hu/hirado-p_7724/rtl-hirado-2019-10-16-c_12534665

Több mint hetven év után kiderülhet, hogy mi lett azokkal a magyarokkal, akik a Szovjetunióba kerültek fogolytáborokba

Mv: Több mint hetven év után kiderülhet, hogy mi lett azokkal a magyarokkal, akik a Szovjetunióba kerültek fogolytáborokba. Oroszország ugyanis kiadja Magyarországnak hatszázezer magyar katona és málenkij robotra hurcolt civil lakos kartonját. Az iratok feldolgozása évekig tarthat, de sok család végre megtudhatja azt is, hogy hol nyugszik egykori hozzátartozója.

Megszólaló: Az évekig távol levő hadifoglyokat egy új ország felszabadult népe öleli szívére.

R: Volt, ahol erre az ölelésre hét évet várt a család. A gyakran beteg, lesoványodott egykori katonák már a szovjet megszállás alatt levő országba értek haza, ahol jobban tették, ha hallgatnak arról, amit átéltek a Szovjetunióban.

Hanák Gábor, történész: A lágerekből hazajöttek, Auschwitzból hazajöttek éppúgy nem beszéltek, mint a szovjet hadifogolytáborból hazajöttek nem beszéltek.

R: Sok ezren pedig haza sem tértek. Róluk azt sem tudhatta a család, vajon visszavonuláskor a hómezőkön vagy egy fogolytáborban veszték oda. És azt sem, hol nyugszanak. Az itthon elérhető magyar iratokból ugyanis csak az eltűnés vagy a fogságba esés dátuma derült ki. Ahogy a XXI. Század riportere is hiába keresett részleteket nagyapja kartonján.

Megszólaló2: Nincs ide írva semmi, hogy mi történt vele. Hadifogságban volt három évig egyébként.

Bíró Andor, osztályvezető, Hadtörténeti Múzeum: Nem tudták nyilvántartásba venni valószínűleg és ezért nem kerül rá a kartonra.

R: Az orosz-magyar levéltári vegyesbizottság megállapodása értelmében viszont Magyarország decemberig megkaphatja a hatszázezer fogolytáborba került magyar azonosító kartonját. Nem csak a katonákét, hanem azokét is, akiket civilként hurcoltak el.

Ungváry Krisztián, történész: Eddig a Szovjetunió archívumaiból, pontosabban az utódállamoktól alig került Magyarországra olyan levéltári anyag, ami magyar állampolgárokra vonatkozik, holott rengeteg ilyen van. És csak reménykedhetünk abban, hogy ez a folyamat, ez örvendetesen folytatódni fog, mert nagyon fontos dolgok fognak kiderülni azoknak a családoknak, akik ma is még gyászolják szüleiket, nagyszüleiket.

R: A tenyérszerű kartonokon ugyanis többek között az egészségi állapotot is feltüntették.

Szabó Csaba, főigazgató, Magyar Nemzeti Levéltár: (...) nyitottak róla személyi aktát, mert többször áthelyezték, valami probléma volt vele, valamilyen tárgyalásra beidéztek vagy egészségügyi okokból egész kórházlágerbe került vagy bármi más okból, személyi kartont kellett neki felvenni, akkor ott fel van tüntetve.

R: A kartonokra cirill betűkkel hallás alapján írták fel a neveket, így a beazonosítás sem egyszerű. A feldolgozás várhatóan évekig tart majd.

[Vissza a tartalomjegyzékhez](#)

*

[Újkor.hu](#) – 2019.10.15.

Szerző: Szóts Zoltán Oszkár

További részletek: <http://ujkor.hu/content/hatszazezer-magyar-fogoly-1944-es-1960-kozott-szovjetunioban-teljes-nyilvantartas-magyarorszagra-erkezik>

Hatszázezer magyar fogoly 1944 és 1960 között a Szovjetunióban – a teljes nyilvántartás Magyarországra érkezik

Az oroszországi magyar vonatkozású levéltári iratfeltárás történetének eddigi legnagyobb mennyiségű adatátadását jelentette be az Országházban Latorcai János, az Országgyűlés alelnöke, Andrej Viktorovics Juraszov, az Orosz Levéltári Ügynökség (Roszarhiv) helyettes vezetője, Szabó Csaba, a Magyar Nemzeti Levéltár (MNL) főigazgatója és Földváryné Kiss Réka, a Nemzeti Emlékezet Bizottságának (NEB) elnöke: az Orosz–Magyar Levéltári Vegyesbizottság megállapodása és az annak megvalósítását elősegítő 1562/2019. (X. 4.) kormányhatározat alapján Magyarország megkapja hatszázezer, a második világháborúban és azt követően szovjet táborokba került magyar fogoly azonosító kartonját.

Kikből áll, és mivel foglalkozik az Orosz–Magyar Levéltári Vegyesbizottság?

Az Orosz–Magyar Levéltári Vegyesbizottság (teljes nevén Orosz–Magyar Kormányközi Levéltári Együtműködési Bizottság) a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma és az Oroszországi Föderáció Levéltári Szolgálat (oroszcso rövidítése: Roszarhiv) között 2003. július 2-án kötött megállapodás nyomán alakult meg. A felek közös célja, hogy segítsék egymást a levéltárügy területén. A testület 2017 februárjában alakult újra. Magyar tagjai Szabó Csaba, az MNL főigazgatója, Mikó Zsuzsanna, az MNL főigazgató-helyettese, Földváryné Kiss Réka, a NEB elnöke, Kovács Vilmos, a HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum parancsnoka, a bizottság társtítkára Seres Attila, az MNL munkatársa, továbbá megfigyelőként az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára főigazgatója, Cseh Gergő Bendegúz is részt vesz a munkában. Az orosz fél részéről a társelnök a Roszarhiv helyettes vezetője, Andrej Juraszov, tagjai Jelena Tyurina, az Orosz Állami Gazdasági Levéltár igazgatója, Marina Asztahova, az Orosz Állami Politika- és Társadalomtörténeti Levéltár igazgatóhelyettese, Igor Fetyiszov, a Külügyminisztérium Történeti Dokumentációs Főosztályának helyettes vezetője, valamint a bizottság társtítkára, Marina Oszekina (Roszarhiv). A testület 2003 és 2017 közötti munkájáról az Orosz Kulturális Központ és a magyar történelem című cikkünkben tudhat(tok) meg többet, ide kattintva. 2017 óta a vegyesbizottság közös kiállítások rendezését, konferenciák szervezését és forráskiadványok megjelentetését tűzte napirendre, továbbá együtműködik abban, hogy az orosz és a magyar kutatók hozzáférhessenek a másik országban található levéltári iratokhoz.

Hogyan született megegyezés a magyar hadifoglyok kartonjainak átadásáról?

Az Orosz–Magyar Levéltári Vegyesbizottság hetedik ülésén, 2018 szeptemberében, Szentpéterváron a felek megállapodtak a második világháború idején fogságba esett és elhurcolt közel hatszázezer magyar állampolgárra vonatkozó, Oroszországban

őrzött levéltári dokumentum feltárásáról. 2019 áprilisában a Magyar Nemzeti Levéltár és az Orosz Állami Hadilevéltár (RGVA) egyezményt kötött arról, hogy az RGVA digitalizálja a gyűjteményében levő úgynevezett nyilvántartó kartonokat, amelyek azoknak a magyar nemzetiségű személyeknek az adatait tartalmazzák, akiket a Vörös Hadsereg egységei foglyuk ejtettek a második világháború során, majd a Szovjetunió hadifogolyként őrzött. Az RGVA a digitalizálást követően a másolatokat átadja a Magyar Nemzeti Levéltár részére. Orosz részről a feldolgozó munkát, a digitalizálás és az adatbázis-fejlesztés folyamatát a nemzetközi kulturális és tudományos projektek megvalósítását koordináló orosz állami alapítvány, a Nemzeti Projekt Alap fogja elvégezni.

Miért nem kapta meg Magyarország korábban ezeket a dokumentumokat?

A második világháború végén természetesen azonnal igény merült fel az eltűnt és hadifogságba esett katonák felkutatására. A Szovjetunióban őrzött foglyok köre hamarosan bővült, hiszen a Magyarországot megszálló Vörös Hadsereg civil lakosok tömegét hurcolta el „málenkij robotra”. Az 1947-es békekonferencia úgy döntött, hogy a hadifoglyokat, amint lehetséges, haza kell szállítani. Ekkor a szovjet hatóságok százezer foglyot engedtek el. Átfogó hadifogolycsere-egyezmény azonban nem született, hiszen a Szovjetuniónak – már csak a „málenkij robotra” elhurcolt foglyokra tekintettel sem – nem állt ez érdekében. A foglyok több éves kényszermunka után, több ütemben kerülhettek vissza Magyarországra, de a szabadon bocsájtás nem volt teljeskörű. A Rákosi-rendszer az ötvenes években „megoldottnak” nyilvánította a „hadifogolykérdést”, a „málenkij robotra” hurcolt civilekkel pedig nem foglalkozott. A Szovjetunióba deportált magyarok kérdése a Kádár-korszakban is tabunak számított. 1989 után Borisz Jelcin orosz elnök megígérte, hogy kutathatóvá teszi az áldozatok nyilvántartási kartonjait. Az oroszok 1992-ben egy olyan adatbázist adtak át Magyarországnak, amely mintegy 50 ezer elhunyt magyar hadifogoly adatait

tartalmazta. 1998-ban egy második, pontosított nyilvántartás érkezett hazánkba, amely 58 749 személyről tartalmazott információkat. Az adatbázist a későbbiekben bővítették: a Hadtörténelmi Levéltárban jelenleg 64 957 elhunyt magyar személyt tartanak nyilván.

Milyen dokumentumok érkeznek most, mikortól és hogyan lesznek kutathatók?

Az együttműködési egyezmény értelmében 2019. december 1-jéig öt szakaszban összesen 682 131 nyilvántartó karton másolata kerül a Magyar Nemzeti Levéltár állományába, ami összesen 1 364 262 digitális felvételt jelent. Az átadási szakaszok belső rendje, az Orosz Állami Hadilevéltár gyakorlatát követve, az ABC-rendet tükrözi. 2019. október 9-éig bezárólag eddig 408 ezer hadifogolyként nyilvántartott magyar személy kartonjának másolatát adták át a Magyar Nemzeti Levéltárnak. A Kormány 1562/2019 (X. 4.) számú határozatában 200 millió forintot biztosított a Szovjetunióba hurcolt magyarok adatbázisa 1944–1960 projekt megvalósítására. A határozat értelmében gondoskodni kell a Szovjetunióba került magyar állampolgárokra vonatkozó iratanyag feltáráról, adatbázisban rögzítéséről és digitális másolatuk előkészítéséről, illetve elkészítéséről, a felvett adatok és digitális másolatok magyarországi ellenőrzéséről és feldolgozásáról, valamint az adatbázis és a digitális másolatok kutathatóságának és közzétételének biztosításáról. A másolatok beérkezése után tehát a munka nem fog megállni, sőt akkor kezdődik meg a dandárja. A kartonokat le kell fordítani magyar nyelvre, adataikat azonosítani kell. El kell készíteni az orosz adatbázis (erről bővebben lásd az egyel lejjebbi bekezdést) magyar változatát, adataival össze kell vetni a digitalizált kartonokban található információkat. Ezt követően a hibákat, és esetleges többszöri adatfelvételeket kell kijavítani. A kartonokról tudni kell, hogy magyarul nem tudó szovjet katonák töltötték ki őket, mégpedig kézírással, cirill betűkkel, hallás alapján. Ez azt jelenti, hogy az adatok szinte biztosan torzultak, így korrekciójuk külön feladat lesz.

Milyen információk találhatóak a kartonokon?

Minden kartonon 24-25 adatot találhatunk az illető személyről, azonban nem minden esetben töltötték ki teljesen az űrlapot. A nyilvántartás rendje, a kartonok formája és a rajtuk kért adatok az idők folyamán változtak: összesen öt kartonmintáról van tudomásunk jelenleg. A Magyar Nemzeti Levéltár részére átadott iratmásolatok mellett készül egy orosz nyelvű, cirill betűs adatbázis is, amely a nyilvántartó kartonokon szereplő, az egyes személyekhez köthető legfontosabb információkat tartalmazza. Az adatbázisban tizenhárom adatmező található: a hadifogolyként nyilvántartott személy vezeték- és keresztnévét, születési adatait (születési helye és időpontja), a fogságba esés helyét és idejét, a fogoly nemzetiségét, a tábor elhagyásának okát és idejét tartalmazza, illetve amennyiben az illető személy elhunyt a hadifogolytáborban, az elhalálozásának időpontját és annak okát is feltünteti. A kartonok ezen felül további adatokat is tartalmaznak, így a vallási hovatartozást, iskolai végzettséget, a katonai rangot vagy a csapattestet. A kartotékkrendszer nemcsak azoknak a személyeknek az adatait tartalmazza, akik hadifogságba estek, hanem azokét a civil személyekét is, akiket civilként internáltak, majd deportáltak a Szovjetunióba. Szabó Csaba a projekt bemutatása során hangsúlyozta, hogy a szovjet hadifogságba került nagyjából hatmillió ember tizenöt százaléka magyar nemzetiségű volt, ami azt jelenti, hogy a lakossághoz képesti számarányt nézve Magyarországról származott a legtöbb fogoly.

Az egyezmény társadalmi jelentősége

Latorcai János a sajtóbemutató során hangsúlyozta, hogy a 20. század súlyos megrázkódtatások, pótolhatatlan veszteségek és tragédiák sorozatát hozta el, s e traumákban a magyar családok mindegyike érintett. A múlt forrásokon alapuló

megismerését célzó tudományos munka nyomán az eljövendő generációk lehetőséget kapnak arra, hogy megismerhessék eleiknek múltját, viszontagságait, s ezzel tanulhatnak, hogy ne kövessék el ugyanazokat a hibákat, mint felmenőik. Andrej Viktorovics Juraszov szerint a projekt segíthet Oroszország és Magyarország közös múltjának tárgyyszerű feltárásában, ami alapját jelentheti a jövőbeli békés együttműködésnek, nyugodt párbeszédnek a két ország között. Szabó Csaba szerint az adatok feltárása komoly tudományos előrelépést jelent, de arra is felhívta a figyelmet, hogy a kartonokon megtalálható a személyi akták száma is, amelyet az orosz féltől ki lehet kérni további kutatás céljára. A személyi akták halálozás esetén tartalmazzák annak helyét, idejét, és a temetkezési adatokat is, így megnyílik az út arra, hogy a családok megadhassák végre a végtisztességet ott elhunyt szeretteiknek. Földváryné Kiss Réka kiemelte, hogy ez a megállapodás óriási adósságot ró le a magyar társadalom felé, hiszen olyan információs kárpótlást nyújt, amelyekre sokan évtizedek óta várnak. A kartonok és az orosz nyelvű adatbázis megérkezése után azonnal munkacsoport fog felállni az Orosz–Magyar Levéltári Vegyesbizottság magyar tagjainak vezetésével, ahol a Magyar Nemzeti Levéltár, a HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum és a Nemzeti Emlékezet Bizottsága kutatói közösen fogják feldolgozni a megkapott adatmennyiséget. Az osztrák és német tapasztalatok alapján ez a munka hosszú éveket vesz majd igénybe. Eredményeit minden esetre kíváncsian várjuk!

[Vissza a tartalomjegyzékhez](#)

FONTOSABB TUDÓSÍTÁSOK A SAJTÓBEJELENTÉSRŐL

[Híradó.hu/MTI – 2019.10.14.](https://hirado.hu/MTI-2019.10.14)

Megszólaló: Juraszov Andrej Viktorovics, az Orosz-Magyar Levéltári Vegyesbizottság társelnöke, Fölváryné Kiss Réka, a Nemzeti Emlékezet Bizottsága elnöke, Latorcai János (KDNP) az Országgyűlés alelnöke.

Műsorvezető: Hradeczky Viktor (szerk. Kanalas Lili).

További részletek: <https://hirado.hu/.../szovjet-fogolytaborokba-hurcolt-magyar-...>

Mv: Az Orosz Levéltári Ügynökség még az idén átadja a magyar történészeknek a Szovjetunióba elhurcolt magyar katonákról szóló adatbázist. A tudományos munka lezárultával a nagyközönség is hozzáférhet majd ezekhez az adatokhoz. Több százezerre tehető azoknak a családoknak a száma, akik a mai napig nem tudnak biztosat egykori hozzátartozójukról.

R: A második világháború végén több mint hatszázezer magyar katonát hurcoltak a Szovjetunióba. A fogolytáborokba került emberek sorsa és adatai évtizedekig titok volt. Csak fokozatosan váltak kutathatóvá az azonosító kartonok, a belőlük készült adatbázist azonban még az idén átadja a magyar történészeknek az Orosz Levéltári Ügynökség.

Juraszov Andrej Viktorovics, társelnök, Orosz-Magyar Levéltári Vegyesbizottság: Szeretném felhívni a figyelmet, hogy a nyilvántartó kartonokon 13 információs mező van, feltüntették a név és a születési adatok mellett a foglyok katonai rangját, a fogságba esés helyét és idejét, sőt adott esetben a haláluk helyét és idejét is.

R: Mondta az Orosz-Magyar Levéltári Vegyesbizottság orosz társelnöke. A tervek szerint a tudományos munka lezárultával a nagy közönség számára is közzéteszik majd az adatokat.

Fölváryné Kiss Réka, elnök, Nemzeti Emlékezet Bizottsága: Több százezer olyan magyar állampolgárról van szó, akiknek a sorsáról a család mind a mai napig nem tud

biztos fogódzót és nagyon bízunk benne, hogy ennek az anyagnak a Magyarországra kerülésével, feldolgozásával méltó emléket tudunk adni.

R: Az Orosz Levéltári Ügynökség helyettes vezetője jelképesen az egyik fogoly aktáját adta át az Országgyűlés alelnökének. Latorcai János arra emlékeztetett, hogy az orosz-magyar kapcsolatok évről évre egyre erősebbek.

Latorcai János (KDNP), alelnök, Országgyűlés: A közép-, és kelet-európai rendszerváltozások, majd az Oroszországban lezajlott demokratikus átalakulási folyamat következtében új alapokra helyeződtek a magyar-orosz kapcsolatok. Ennek egyik szimbolikus lépése volt, amikor Gorbacsov még a Szovjetunió nevében, majd Borisz Jelcin 1992-ben éppen ebben az épületben felszólalva már Oroszország nevében kért bocsánatot az 1956-os forradalmunk eltiprásáért.

R: A málenkij robotra hurcolt hatszázezer ember közül eddig alig hetvenezerről volt valamilyen hivatalos információ. A most érkező akták feldolgozása nem lesz könnyű feladat, a kartonokat ugyanis általában magyarul nem tudók töltötték ki cirill betűkkel.

[Vissza a tartalomjegyzékhez](#)

*

HírTV – 2019.10.14.

Megszólaló: Földváryné Kiss Réka, a Nemzeti Emlékezet Bizottsága elnöke, Latorcai János (KDNP), az Országgyűlés alelnöke.

Műsorvezető: Csikós Magdolna (szerk. Papp Ágota).

További részletek (videó): <https://hirtv.hu/.../masodik-vilaghaborus-magyar-foglyok-azon...>

Mv: Hatszázezer, a második világháború idején szovjet táborokba került magyar fogoly azonosítókartonját kapja meg Magyarország az Orosz-magyar Levéltári Vegyesbizottság megállapodása értelmében. A levéltári iratok nélkülözhetetlen források a magyar társadalom közelmúltjának megismeréséhez és információk kárpótlásához.

R: Az Orosz-magyar Levéltári Vegyesbizottság együttműködésének köszönhetően december 1-ig öt szakaszban összesen több mint 680 ezer nyilvántartókarton másolata kerül a Magyar Nemzeti Levéltár megőrzésébe.

Földváryné Kiss Réka, elnök, Nemzeti Emlékezet Bizottság: Az eddigi visszajelzések is azt mutatják már, hogy óriási a társadalmi érdeklődés, hiszen itt valóban több százezer olyan magyar állampolgárról van szó, akiknek a sorsáról a család mind a mai napig nem tud biztos fogódzót és nagyon bízunk benne, hogy ennek az anyagnak a Magyarországra kerülésével, feldolgozásával méltó emléket tudunk átadni és egy nagy fontos adósságot tudunk törleszteni.

R: Hamarosan a teljes orosz nyilvántartás elérhető válik. Előbb a magyar kutatók, majd a feldolgozást követően minden érdeklődő számára.

Latorcai János (KDNP), alelnök, Országgyűlés: Először 1992-ben, majd 1998-ban részben hozzáférhetővé váltak a hadifoglyokra és az elhurcoltakra vonatkozó oroszországi irattári anyagok. A szakmai alapon végzett múltfeltárás 2017 óta új lendülettel folytatódott, az Orosz-magyar Levéltári Bizottságban, melynek közreműködésével mérföldkőhöz értünk.

R: Az Országgyűlés alelnöke hozzátette, jelenleg 64 ezer elhunyt magyar személyt tartanak nyilván a Hadtörténelmi Levéltárban. Ez a szám az együttműködésnek köszönhetően sokszorosára emelkedhet.

[Vissza a tartalomjegyzékhez](#)

*

M5 Kulturális Híradó - 2019.10.14.

Megszólaló: Szabó Csaba, a Magyar Nemzeti Levéltár főigazgatója, Földváryné Kiss Réka, a Nemzeti Emlékezet Bizottsága elnöke.

A videófelvétel itt megtekinthető 04:03 perctől:

<https://mediaklikk.hu/video/m5-hirado-2019-10-14-i-adas/>

*

Honvedelem.hu – 2019.10.14.

Megszólaló: Latorcai János (KDNP), az Országgyűlés alelnöke, Szabó Csaba, a Magyar Nemzeti Levéltár főigazgatója, Kovács Vilmos ezredes, a HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum parancsnoka.

További részletek (videó, fotók):

<https://honvedelem.hu/galeriak/hazaertek-a-szovjet-taborokba-kerult-magyar-hadifoglyok-aktai/>

*

magyarhirlap.hu - 2019.10.14. - Szerző MTI/MH

További részletek: <https://www.magyarhirlap.hu/belfold/20191014-magyarorszag-megkapja-a-szovjet-taborokba-kerult-magyar-foglyok-kartonjait>

Az Orosz-Magyar Levéltári Vegyesbizottság megállapodása értelmében Magyarország megkapja hatszázezer, a második világháborúban szovjet táborokba került magyar fogoly azonosító kartonját - jelentette be Andrej Juraszov, az Orosz

Levéltári Ügynökség (Roszarchiv) helyettes vezetője, az Orosz-Magyar Levéltári Vegyesbizottság orosz társelnöke hétfőn Budapesten, az Országházban.

Latorcai János, az Országgyűlés alelnöke köszöntőjében felidézte, a második világháború alatt 600 ezer magyar került szovjet hadifogságba. Róluk, majd később a málenkij robotra elhurcoltakról sem volt szabad beszélni sem Magyarországon, sem a Szovjetunióban.

A rendszerváltozások, politikai átrendeződések következtében új alapokra helyeződtek a magyar-orosz kapcsolatok. Ennek szimbolikus eseménye volt, amikor előbb Mihail Gorbacsov, majd később Borisz Jelcin Oroszország nevében - a magyar parlament épületében - bocsánatot kért az 1956-os forradalom eltiprásáért - emlékeztetett Latorcai János.

Elmondta, hogy 1992-ben, majd 1998-ban részben hozzáférhetővé váltak a magyar hadifoglyokra vonatkozó oroszországi iratok. 2017-ben új lendülettel folytatódott a feltárás, és most mérföldkőhöz érkezett az orosz-magyar levéltári vegyesbizottság munkája. A legnagyobb mennyiségű irat átadása történik, a teljes orosz nyilvántartás elérhetővé válik a magyar kutatók, majd feldolgozás után az érdeklődők számára is.

Az Országgyűlés alelnöke szerint minden remény megvan arra, hogy az első nagyszabású projekt után újabbak következzenek, bizonyítva, szakmai alapokon a közelmúlt más, vitatott dokumentumai is feltárhatóak, bemutathatóak. Kiemelte: az ilyen tudományos munkák nem csak a két ország közötti párbeszédet segítik, hanem a magyar társadalom „információs kárpótlását” is. Fontos, hogy mindenki tanuljon a kollektív emlékezetté összeálló egyéni életutakból, hogy az elődeink által elkövetett hibák ne ismétlődhessenek meg - emelte ki Latorcai János.

Szabó Csaba, a Magyar Nemzeti Levéltár (MNL) főigazgatója, az Orosz-Magyar Levéltári Vegyesbizottság magyar társelnöke előadásában elmondta: 1939 után a II. világháborús hadi események miatt a Szovjetunióban mintegy hatmillió ember került fogságba. 15 százalékuk magyar nemzetiségű volt. A hatmillió embert körülbelül négyezer lágerben helyezték el.

Elmondta, a kartonokon - amelyeket majd ezután ad át Oroszország - 18 releváns információ van. Az adatok között szerepel például a fogoly neve, apja neve, a születési év, a láger neve.

Szabó Csaba kiemelte, ha az adatok feldolgozásával végeztek, meg tudják majd mondani, hogy a fogoly hol halt meg, de akár azt is, hogy hol lett eltemetve.

Földváryné Kiss Réka, a Nemzeti Emlékezet Bizottságának (NEB) elnöke, az Orosz-Magyar Levéltári Vegyesbizottság tagja elmondta, az, hogy ez a hatalmas adatmennyiség „közkinccsé” váljon, még sok munkát jelent, még években mérhető. Kiemelte: a bizottság tagjai azon vannak, hogy minél előbb el tudják kezdeni a feldolgozást, mert tudják, hatalmas a társadalmi érdeklődés.

Az eseményen kiosztott háttéranyagban azt írták: Oroszország 1992-ben átadott Magyarországnak egy - mintegy 50 ezer elhunyt magyar hadifogoly adatait tartalmazó - adatbázist. Az 1998-ban átadott második, pontosított nyilvántartás már 58 749 emberről tartalmazott információkat; jelenleg 64 957 elhunyt magyart tartanak nyilván a Hadtörténelmi Levéltárban.

Az együttműködési egyezmény értelmében december elsejéig öt szakaszban összesen 682 131 nyilvántartó karton másolata kerül a Magyar Nemzeti Levéltár megőrzésébe, ami 1 364 262 digitális felvételt jelent. Az átadást követően kezdődhet meg a

kartonokon többnyire magyarul nem tudók által cirill betűkkel, fonetikusán rögzített nevek és egyéb adatok feldolgozása, a magyar dokumentumokkal való összevetés révén a kartonokon szereplők azonosítása.

[Vissza a tartalomjegyzékhez](#)

Budapest, 2019.10.30.

Fodor Endre
sajtófőnök,
Nemzeti Emlékezet Bizottsága
